

Wiberg Taxaties BV

Hogeweg 37
8278 BB Kamperveen

06 – [REDACTED]

info@wibergtaxaties.nl

KvK 51370158

BTW NL8232.43.941.B01

IBAN NL58RABO 0157 7810 54

Beheerregeling Edelherten Gelderland

Rapportage over groeiseizoen 2019

5 februari 2020

Versie: geanonimiseerd

Inhoudsopgave

1	Algemeen.....	3
1.1	Opdrachtformulering.....	3
2	Uitvoering van de opdracht.....	4
2.1	Uitgangspunten	4
2.2	Werkorganisatie.....	4
2.3	Vorbereiding	4
2.4	Monitoring	5
2.5	Wijze van taxeren	5
2.6	Overleg met andere partijen	5
3	Resultaten.....	6
3.1	Beschrijving van de schade.....	6
3.2	Omvang van de schade.....	7
4	Conclusies	10

1 Algemeen

In dit rapport wordt verslag gedaan van de werkzaamheden die Wiberg Taxaties (verder: Wiberg) heeft uitgevoerd in het kader van de beheerregeling Edelherten die de provincie Gelderland in 2019 heeft ingesteld. Deze regeling is van toepassing voor de landbouw-enclave Leuvenum-Staverden, waarin 8 melkveebedrijven liggen. BIJ12 fungeert als opdrachtgever.

Doelstelling van de beheerregeling is het bevorderen van acceptatie bij grondgebruikers voor het medegebruik van hun graslandpercelen door edelherten door een realistische schadeloosstelling aan te bieden. De regeling behelst verder het ontzorgen van de grondgebruikers met een automatisch taxatieproces.

1.1 Opdrachtformulering

De opdrachtverstrekking behelst zowel onderzoeksaspecten als taxatiewerkzaamheden.

De volgende aspecten moeten in beeld worden gebracht:

- Hoe kan het taxatieproces praktisch en efficiënt worden georganiseerd?
- Op welke wijze kunnen de grondgebruikers worden ontzorgd?
- Kan de omvang van de begrazing door edelherten in beweidingssituaties door vee op een praktische wijze worden gekwantificeerd?
- Hoe kan in beeld worden gebracht op welke percelen (of delen daarvan) de edelherten schade hebben veroorzaakt?
- Kan de taxatie van door edelherten veroorzaakte schade worden gecombineerd met de afwikkeling van andere faunaschades aan grasland?
- Hoe kan acceptatie van de getaxeerde schade door betrokken grondgebruikers worden gerealiseerd?

2 Uitvoering van de opdracht

2.1 Uitgangspunten

Het uitvoeren van deze beheerregeling vraagt een werkwijze die afwijkend is van reguliere faunaschadetaxaties. Het ontwikkelen van een praktische werkwijze ter uitvoering van de regeling en het vastleggen van de begroting op perceelniveau leidt ertoe dat de intensiteit van het veldwerk op een aanzienlijk hoger niveau ligt dan bij reguliere taxaties.

Wij hebben de volgende uitgangspunten gekozen voor onze werkorganisatie:

- De taxateur dient frequent in het gebied te zijn, maar kan niet dagelijks volgen wat er gebeurt. Daarom is een goede samenwerking met grondgebruikers van groot belang. Alleen op die manier kan de taxateur de relevante informatie krijgen om de opdracht goed uit te voeren.
- De taxateur moet het werkgebied en het gedrag van de edelherten goed leren kennen.
- De werkzaamheden dienen zo eenduidig mogelijk te worden uitgevoerd.
- Grondgebruikers krijgen één aanspreekpunt zodat de communicatie laagdrempelig is en het tijdsbeslag voor grondgebruikers wordt geminimaliseerd.

2.2 Werkorganisatie

De monitorings- en taxatiewerkzaamheden zijn verricht door één vaste taxateur. Een 2e taxateur dient als back-up. De 2e taxateur heeft het opstarten van de werkzaamheden ondersteund, en vormde een klankbord voor de 1e taxateur.

2.3 Voorbereiding

De opdracht is als volgt voorbereid:

Nr.	Omschrijving actie	Actiehouder
1	Vooroverleg BIJ12, provincie Gelderland, taxateurs	BIJ12
2	Aanmaken kaartmateriaal <ul style="list-style-type: none"> • Gebiedskaart A3; per grondgebruiker eigen kleur percelen • per grondgebruiker percelenkaart van het totale bedrijf met genummerde percelen A3 • kaart per perceel A4 	BIJ12
3	Opstellen format logboek voor taxateur (vastlegging veldopnames en bevindingen)	Wiberg
4	Opstellen beknopt communicatieprotocol grondgebruiker – taxateur	Wiberg
5	Bedrijfsbezoek aan betreffende grondgebruikers (beide taxateurs): <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie-afspraken • Uitwisseling contactinfo; • Bespreken werkwijze, incl. afspraken over aanwezigheid grondgebruiker bij percelenbeoordelingen / taxaties ; • Bespreken juistheid percelenkaart; • Bespreking bouwplan 2019; • Bespreking taxatie grasland (methode, periode); • Afspraken over overige schade. 	Wiberg

De vooroverleggen met grondgebruikers zijn constructief verlopen, waarbij door grondgebruikers actief werd meegedacht over de wijze waarop het werk en de samenwerking het best kon worden georganiseerd.

2.4 Monitoring

Het veldwerk is gestart op 19 maart 2019 met een eerste bezoek aan alle percelen. Het eerste bezoek is gezamenlijk met grondgebruikers uitgevoerd, zodat de taxateurs in staat waren het gebied goed te leren kennen.

Van ieder bezoek is aantekening gemaakt in het logboek. Van het logboek zijn meerdere versies gemaakt, voordat de optimale vorm was gevonden.

In beginsel is het gebied wekelijks door de taxateur bezocht. Omdat het niet haalbaar en niet nodig is om wekelijks alle percelen te bezoeken, meldde de taxateur voorafgaand aan zijn bezoek in een groepsapp wanneer hij in het gebied zou zijn. Als reactie daarop meldden de grondgebruikers waar de herten actief waren en welke percelen moesten worden beoordeeld. Deze werkwijze heeft goed gefunctioneerd. De grondgebruikers meldden ook wanneer er percelen beweide of gemaaid zouden worden en daarom afgetaxeerd moesten worden. Uitgangspunt was dat de grondgebruiker bij aftaxaties aanwezig was.

De veldwerkzaamheden zijn beëindigd op 30 oktober 2019. Op dat moment was het groeiseizoen ten einde. De begrazing door herten gaat in de gehele winterperiode wel door, maar wordt niet meer gemonitord. Gedurende het groeiseizoen zijn 28 veldbezoeken aan het gebied gebracht.

2.5 Wijze van taxeren

De gewasschade is als volgt getaxeerd:

- Het grasverlies in maaibeides is bepaald met de grashoogtemeter, volgens de reguliere taxatiemethode (Meten is weten).
- Het grasverlies in beweidingssituaties is benaderd met een rekenmethode, omdat directe meetmethodes niet beschikbaar c.q. niet mogelijk zijn.
- Schade door vertrapping is met de grashoogtemeter getaxeerd. Herstelwerk was niet aan de orde.
- De relatief beperkte schade van wissels en ligplekken is niet getaxeerd.
- De extra werkzaamheden voor controle en herstel van afrasteringen is gekwantificeerd op basis van een geraamde urenbesteding.
- Schade door zwijnen en dassen is separaat getaxeerd.

2.6 Overleg met andere partijen

De taxateurs hebben met andere partijen in het gebied contact onderhouden over de taxatiewerkzaamheden. Dit betreft de jachttopzichters van Leuvenum en Staverden. Onderwerp van gesprek was met name de planning van het veldwerk van de taxateur, ter voorkoming van verstoring van de jacht.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van groeiseizoen 2019 beschreven. De schadebeelden worden beschreven en de omvang van de schade gekwantificeerd.

3.1 Beschrijving van de schade

In het gebied zijn verschillend schadesoorten vastgesteld.

- Begrazing door herten komt het meest voor. Dit vindt meestal plaats op percelen die zijn bedoeld als maaiweide. Herten grazen hier graag omdat het voeraanbod hier ruim is.
- Begrazing tijdens beweiding komt ook regelmatig voor. In dat geval lopen de herten tussen het vee of begrazen een perceel in de tijd dat het vee op stal staat. Dit fenomeen is lastig te kwantificeren, omdat dit meestal niet door de taxateur wordt waargenomen en hij achteraf constateert dat dit zich heeft voorgedaan. Dit gebeurt dan op basis van waarneming door de grondgebruiker en door de aanwezigheid van keutels op het perceel. Het aantal waarnemingen is naar alle waarschijnlijkheid een aanzienlijke onderschatting van de werkelijkheid.
- Vertrapping vindt plaats bij intensieve begrazing op natte plekken. De zode wordt daarbij beschadigd.
- Wissels worden in het gehele gebied aangetroffen. Met name wissels in hoog gras veroorzaken (relatief beperkte) gewasschade.
- In de percelen waar herten grazen, rusten zij ook. Met name in lang gras veroorzaakt dit ligplekken. De schade bestaat uit groeiremming en oogstverlies. De omvang ervan is beperkt en afhankelijk van de gewas lengte en weersomstandigheden.
- De percelen die worden beweide door vee, zijn afgerasterd. Meestal met glad ijzerdraad dat onder spanning staat. De herten lopen hier regelmatig door heen, waardoor het stroomcircuit wordt doorbroken. Ook moeten afrasteringspalen regelmatig worden vervangen vanwege breuk. Het vee kan hierdoor uitbreken naar andere percelen en komt soms ook op de openbare weg. De grondgebruikers zijn hierdoor genoodzaakt iedere dag dat het vee naar buiten gaat, de afrastering te controleren en waar nodig te repareren. Een arbeidsintensieve klus. Daarnaast is er ook materiele schade.
- Op plekken waar herten wisselen, steken zij sloten over. Uitgelopen slootkanten is het gevolg. Deze worden doorgaans niet hersteld, omdat dit niet zinvol is: de herten wijzigen niet van wissel. Vaak moet een extra afrastering worden geplaatst om te voorkomen dat het vee uitbreekt.
- In het gebied wordt lokaal wroetschade door zwijnen en graafschade door dassen aangetroffen. In aantal waarnemingen relatief beperkt. Wroetschade kan echter qua omvang aanzienlijk zijn.

In onderstaand overzicht is een kwantificering opgenomen van het aantal waargenomen schades. In bijlage 1 zijn foto's opgenomen die verschillende schadebeelden illustreren.

Schade-aard	Aantal waarnemingen	Diersoort
begrazing	212	edelhert
begrazing tijdens beweiding	49	edelhert
vertrapping	28	edelhert
wissels	207	edelhert
ligplekken	150	edelhert
afrastering	43	edelhert
slootkanten	11	edelhert
wroeten	30	wild zwijn
graven	28	das

3.2 Omvang van de schade

De edelherten bewegen zich door het gehele gebied, maar er zijn wel duidelijke verschillen per grondgebruiker. Hierdoor zijn er ook aanzienlijke verschillen in de omvang van de schade per bedrijf.

3.2.1 Beschadigde oppervlakte

Het bedrijfsgedeelte waarop edelhertenschade is getaxeerd is per grondgebruiker opgenomen in onderstaand overzicht.

Grondgebruiker	Bedrijfsopp. (ha)	Schade-opp. (ha)	Schade-aandeel %
G 1	64,55	61,28	94,9%
G 2	48,10	34,24	71,2%
G 3	42,80	26,40	61,7%
G 4	49,08	29,81	60,7%
G 5	51,16	23,15	45,3%
G 6	102,08	42,57	41,7%
G 7	38,41	11,14	29,0%
G 8	30,99	8,50	27,4%

Twee bedrijven hebben een duidelijk lager schadeniveau dan de overige. Naar onze mening wordt dit bij G7 veroorzaakt door het feit dat zijn biologische gras minder aantrekkelijk is voor edelherten, terwijl zijn bedrijf wel middenin het gebied ligt waar zich veel herten ophouden. Het bedrijf van G8 ligt aan de rand van het gebied. Hier houden zich minder herten op.

Voor het gehele gebied is de schade-oppervlakte berekend en weergegeven in onderstaand overzicht. Met ruim 55% is deze aanzienlijk te noemen.

Overzicht beschadigde oppervlakte (gehele gebied)	
Schade-oppervlak	237,09 ha.
Bedrijfsoppervlak	427,17 ha.
% van totale oppervlak	55,5% %

3.2.2 Getaxeerde gewasschade (grashoogte meter)

De grootte van alle schade die met de grashoogtemeter kon worden vastgesteld is in onderstaande tabel samengevat. Deze is uitgedrukt in kilogrammen droge stof, om de bedrijven onderling vergelijkbaar te maken.

Grondgebruiker	Getaxeerde schade door edelherten (kg ds)			
	Voorjaar	Zomer	Najaar	Totaal
G 1	13.128	9.566	1.246	23.940
G 2	25.180	23.096	5.530	53.806
G 3	15.068	2.807	7.241	25.115
G 4	1.158	8.095	943	10.196
G 5	11.205	10.146	6.327	27.678
G 6	269		4.473	4.741
G 7	38.998	15.170	1.574	55.743
G 8	-	1.232	-	1.232
Totaal	105.005	70.113	27.334	202.452

3.2.3 Geraamde gewasschade in beweidingssituaties

Zoals reeds aangegeven, kan de hoeveelheid gras die herten vreten op beweidingsspercelen, niet rechtstreeks worden vastgesteld, maar hooguit worden benaderd. De reden is dat het vraatbeeld niet kan worden onderscheiden van dat van vee. De intensiteit van begrazing zou alleen met zeer intensieve monitoring te schatten zijn.

Onze benadering van de omvang van begrazing in beweidingssituaties is als volgt opgezet:

- Beschikbare literatuur is geraadpleegd over de hoeveelheid drogestof die herten en melkvee opnemen. Omdat weinig informatie over edelherten bekend is, zijn enkele uitgangspunten afgeleid van beschikbare kengetalen voor melkvee.
- De omvang van de hertenpopulatie is geschat, op basis van eigen waarnemingen en op basis van schattingen / tellingen van het jachttoezicht.
- Wij hebben een berekening gemaakt van de hoeveelheid gras die de edelhertenpopulatie in dit gebied opneemt. Dit is maximale schade aan het grasland in het gebied.
- Wanneer van dit maximum de getaxeerde schade wordt afgetrokken, resteert de raming van de omvang van de begrazing door herten in beweidingssituaties.

Deze benadering is indicatief. Het is aan te bevelen een aantal variabelen nader te onderbouwen. Met name de populatiegrootte en begrazingsduur verdienen nader onderzoek.

In onderstaande tabel is onze raming van de schade tijdens beweiding gespecificeerd.

Berekende maximale schade in het gebied (kg ds)		Toelichting
geschat aantal edelherten in gebied	380	Op basis van tellingen in gebied
geschat aantal weidedagen per jaar	243	periode 1 maart tot 30 oktober
aantal uren begrazing / dag	13,4	herleid van melkvee in beweiding
aandeel begrazing op weidegras	75%	schatting aandeel begrazing op grasland
aantal uren begrazing op weidegras / dag	10,0	gecorrigeerd aantal beweidingsuren op weidegras
ds-opname (kg / jaar)	252.919	door totale populatie in het gebied
Raming schade tijdens beweiding (kg ds / jaar)		Toelichting
getaxeerde schade (kg ds / jaar)	202.451	getaxeerd met grashoogtemeter
raming schade tijdens beweiding (kg ds / jaar)	50.468	totaal ds-opname op beweede percelen
beweide oppervlakte	133,5	totale oppervlakte van alle beweidingsspercelen
Schade per ha / jaar (kg ds)	378	
grasprijs	€ 0,21	Gemiddeld op gangbare bedrijven
geraamde gewasschade per ha / jaar	€ 81	in beweidingssituatie op gangbare bedrijven

3.2.4 Overige schade

Overige schade voor de grondgebruikers in het gebied bestaat met name uit de controle en herstel van afrasteringen. In de beweidingperiode (april t/m oktober) is dit een dagelijkse activiteit. Iedere grondgebruiker besteedt hieraan dagelijks tijd. De tijdbesteding is afhankelijk van de omvang van beweiding. Deze verschilt aanzienlijk per grondgebruiker. Voor bedrijven die maximaal beweidt ramen wij dit op een half uur per dag. De materiele schade is beperkt, maar wel aanwezig.

Enkele grondgebruikers noemen daarnaast als schade-aspect dat hun bedrijfsvoering op een ongewenste manier wordt beperkt, omdat maisteelt in het gebied onmogelijk is geworden. Dit ruwvoer moet daarom worden aangekocht.

4 Conclusies

Wij hebben onze bevindingen over 2019 beoordeeld in het licht van de verstrekte opdracht. Onze conclusies daaruit zijn:

- De monitoring van de schade is uitgevoerd met een frequentie van ongeveer eens per week. Naar onze mening is dit voldoende om een goed beeld te krijgen van de schadesituatie. Het is echter onvoldoende om het gedrag van edelherten in beweidingssituaties nauwkeurig in beeld te brengen.
- Het taxatieteam is bewust klein gehouden. Ingezet is op opbouwen van goede gebiedskennis en goede samenwerking met de grondgebruikers. De communicatie via telefoon en WhatsApp verliep goed. Vanuit onze optiek bezien is de opdracht om grondgebruikers maximaal te ontzorgen goed gelukt. Evaluatie met de grondgebruikers heeft niet plaatsgevonden.
- Exacte taxatie van schade in beweidingssituaties is binnen de huidige opzet niet mogelijk en er bestaat bij de taxateurs gerede twijfel of dit überhaupt haalbaar is. Daarom is gekozen voor een rekenkundige benadering, die naar onze mening voldoende aanknopingspunten biedt om een forfaitair schadebedrag vast te stellen. Het is gewenst een aantal toegepaste variabelen nader te onderbouwen.
- Het afwikkelen van schade aan grasland door andere diersoorten in combinatie met de beheerregeling edelherten kon probleemloos worden uitgevoerd.
- In 2019 is alleen de gewasschade gekwantificeerd. Er zijn ook andere vormen van schade die rechtstreeks zijn terug te voeren op de edelhertenpopulatie. Te overwegen valt om ook deze andere vormen van schade te taxeren.

Bijlage 1: Schadebeelden

Begrazing in lang gras

Roedel geweidragers

Ligplek

Vertrapping van gewas

Wissel

Uitgelopen slootkant

Extra afrastering bij uitgelopen slootkant

Hertenkeutels